

Edepnama: Hünär öwrenmek, bilim almak barada

Category: Kitapcy, Pedagogika we edep-terbiye, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Edepnama: Hünär öwrenmek, bilim almak barada HÜNÄR ÖWRENMEK, BILIM ALMAK HAKYNDА

Söhbetimizi «Kowusnamanyň» sözleri bilen dowam etdireliň: «Maly-döwlet jähden garyp bolsaň-da, akyl-paýhas tarapyndan baý bolmaga çalyş, çünkü akyl paýhas baýlygy mal baýlygyndan has gowudyr.

Akyl bilen mal toplap bolar welin, mal bilen akyl toplap bolmaz. Nadan adam tiz garyp düşer, emma akyl-paýhasy ogry hem alyp gidip bilmez, suwdyr ot hem mizedip bilmez.

Akylyň bolsa, hünär öwrengin, çünkü bilimsiz akyl lybassyz tendir ýa-da bikemal adamdyr. «Bilim akylyň aýnasydyr» diýip dogry aýdypdyrlar».

Muhammet pygamberiň adyndan aýdylýan hadyslarda-da ylymly-bilimli bolmak babatda şeýle diýilýär: «Alym bolmaga ymtyl, şonuň üçin ylymly-bilimli adamlary özüne halypa tutun (olaryň okuwçysy bol), ylma degişli gürrüňleri diňle we ýatda sakla, ylmy söý. Eger bu dört zat saňa başartmadık ýagdaýynda-da, ylmy özüne duşman saýma, ondan ýüzüni öwürme, heläk bolarsyň» (Hadys. Şerh, I bölüm, 47-48 sah).

Ata-babalarymyz hem «bilegi zor birini ýikar, bilimi zor-müňuni» diýipdirler. Şonuň üçin ýaşlykdan bilim almaga, mekdepde öwredilýän predmetleri gowy özleşdirmäge çalyşmak zerurdyr, çünkü dürli ugurlardan başy çykýan adamlar durmuşda kynçlyk çekmeýärler. Olar üçin ähli işiň ebeteýi tapylýar. Mekdepde gowy okamazdan ökde hünärli, abraýly adam, ylaýta-da ylmy ýetik alym bolmak çetindir. Hemmetaraplaýyn ösen şahsyét bolmak üçin, ýaşlykdan kitaby söýmek, köp okamak gerek, çünkü her bir okalan kitap adamyň gözýetimini giňeldýär, akyl-paýhasyny artdyrýär, ýagşy-ýamany seljermegi öwredýär. Sowatly we kitaphon adamlaryň, köplenç, kalby, niýeti pæk, ýüregi

arassa bolýar. Bu barada Magtymguly şahyr şeýle diýýär:

*Kitap görən gullar magnydan dokdur,
Anlaryň kalbynda şeýtan bolaromy?*

Bilimi diňe bir mugallymlardan we kitaplardan däl, eýsem akyllly-paýhasly ýaşululardan, öz hünärine ökde adamlardan hem öwrenmeli. Hatda gylyk-häsiýeti saňa ýaramaýan adamlardan hem köp zat öwrenmek mümkündür.

Munyň üçin şeýle adamlaryň erbet gylyklaryny paýhas eleginden geçirirmeli we şeýle häsiýetleriňde özünde bolmazlygy üçin çalyşmaly. Ata-babalarymyz hem bu babatda: «Ýagşyny göreniňde pikir et, ýamany göreniňde şükür et!» diýipdirler.

Diýmek, bilmeýän zatlaryň, şeýle-de edep-tertibi, durmuşda gerek boljak edim-gylymlary paýhasly, akyllly adamlardan-da, akmak nadan, kişilerden-de öwrenmeli, çünkü, gadymy grek filosofy Sokrat aýtmyşlaýyn, «bilimden zyýat genji-hazyna, hünärden belent sarpa, haýadan ýakymly zynat ýokdur».

Öwrenen gowy zatlaryň ilden gizlemeli däl, çünkü beýle etmeklik görüpilik we içigaralyk bolýar. Ylym-bilimden ýuki ýetik ýaşlara hünär öwrenmek ýeňil düşýär. «Ýigide müň dürli hünär hem azdyr» diýen pähimden ugur alyp, mekdepde dürli predmetlerden sapak alýan döwründe durmuşa zerur bolan hünärleri ele almagyň aladasyny etmeli.

Meselem, fizika sapaklaryny durmuşda ulanylýan tehniki enjamlardan we elektrik gurallardan başyň çykar ýaly, olaryň ownuk kemçiliklerini ussa çagyrmazdan düzeder ýaly peýdalanmaly. Oba ýerlerinde ýasaýanlaryň oba hojalyk tehnikasyndan başy çykmalı. Biologýa, botanika sapaklary geçilende, haýsy ekinleriň haçan we nähili usulda ekiliş tärlerini, olaryň bejeriliş usullaryny, nahallary idetmegiň ýollaryny, sapmagy we şuňa meňzeşleri ymykly öwrenmeli, çünkü bu hünärlere geljekde zerurluk ýüze çykmagy mümkündür. Hünärli adam hor bolýan däldir, şonuň üçin mümkün bolan wagty her dürli hünärleri öwrenmek gerek. «Bu iş – aýal-gyzlaryň işi» diýip, çörek, nahar bişirmegi, eşiginiň ýyrtylan, sökülen ýerini tikmegi, ýamamagy öwrenmegi özune kiçilik bilen

erkekleriň durmuşda kösenjegi ikuçsyzdır.
Hojalyk we durmuş gurallarynyň remontyndan (pyçagy ýitilemek, palta, pil, kätmen saplamal, pyçga, oraga diş kesmek, gapa, penjirä petle oturtmak, jaý agartmak we ş.m. işlerden) başy çykmaýan erkekler nalajedeýindirler. Olar barada Magtymguly:

Köňül istän işiň çykma-
Han ýagysy-kärsiz ärdens-

diýip ýazýar.

Gyzlar hem durmuşda gerek boljak hünärleri ürç edip öwrenmelidirler. Çörek bişirmegi, tagamly we dürlü naharlar taýýarlamagy, eşik tikmegi, keşde, nagış etmegi, ýüň daramagy, ik egirmegi, haly, palas dokamagy her bir gyzyň başarmagy gerekdir.

Hünäriň erbedi, käriň ýaramazy ýokdur. Adamy onuň käriniň ululygy-kiçiliği däl-de, eýsem şol käri onuň başarışy bezeýändir. Şonuň üçin ylas bilen öwrenilen her bir hünär adamyň bezegidir. «Hünäri öwren-de ýigren» diýlip ýöne ýerden aýdylmaýar. (bu ýerde öwrenilen hünäri ýigrenmek babatda däl-de, köp hünärli bolmak barada gürrüň gidýär).

«Kowusnamada»: «Hünär öwrenmek bilen sen iki dünýäniň eşretine eýe bolarsyň. İki dünýäniň eşreti bolsa hünärde, ähli hünärleriň açary hem ylym bilen terbiýedendir» diýilýär.

Soltanşa ATANYÝAZOW. Pedagogika we edep-terbiýe